

Вдова Марта давно хора, хоче вмирати, бо закликала до себе свої дві сестри і приятельки. Гості посідали на лаву коло постелі і під вікнами, а Марта з подушок каже:

— Не набула-м си на цім світі, не натішила-м си, а нагрішила-м... Дохтор каже, що кожда моя година дарована, та тому вібачейте, що-м вас закликала від роботи.

Відкинула від рота жмут сивого волосся, роззявила білі губи, аби надихатися.

— Смерть, сестри, болюча, а моя смерть проклетя буде навіки межи людьми. Гріх маємо такий, що ні мій чоловік не годен був вітримати, ані я, жилава баба, не годна-м го донести до краю...

Роззявила рот і пальцями хльопала з миски води в нього, аби могли своє сказати.

— Знаєте, що-м кликала ксьондза вже кілька раз, аби сповідатися, та й сповідала-м си, але правди-м не сказала, відай, тому, що шелестить на нім риза, або тому, що дуже дивиться в очі, або тому, що язик не повертаєси... Сказати другому свій гріх, людський гріх, такий гріх, що всі люди ним грішні, але аби мій сказати, то треба зуби розважити червоними кліщами, аби палахкотіли, як ладан на різдво...

Її сестра, Марія, підоймила голову з подушок та заспокоювала, приятельки поспирали руки на коліна і пігнулися.

— То вже вам буду сповідатися, бо видите, яка-м суха, то в найбільше деревище не влізуси, і таке гірке тіло земля не годна пролигнути... Хлоп все від баби слабший, бо мій чоловік лиш рік вітримав, а я вже роки. Ми мали спільний гріх, та він по році лишив мене саму, аби-м го двигала без него, а то й моя пайка така тяжка, що залізо під нев пішло би в порох...

— Ми обоє спалили село, знаєте. В саме полудне пішло кровйов попід небо, кров заслонила ясне сонце. Нашої хати якось не доцегнуло. Він, аби не кричіти, сипав порох у рот з землі, але зойк з серця роздував порох з рота, то він сів коло коновки з водов та й тримав заєдно повний рот води, а потім викидало з него воду, а він знов пив, аби не кричіти... Село курилося, почорніло, чорні люди голосили, а він сидів коло води добу, чорний, мокрий, склонивси та й заснув в болоті. Хотіла-м го стегнути на сухе, та як ні вдарив коновков, той я легла в болото коло него, так си належало.

Всі жінки посхоплювалися з лав, гляділи на Марту здурілими очима, стояли, як з дуба витесані. Сестра не втримала голови, пустила. А хора носила долонею воду з миски в рот та не доносила. Розливала по пазухах.

— То ви лиш від цієї мови ніби дураете, що-сте тверді мужики, а як таку сповідь перед чужим ксьондзом тримати... А хоть би-сте про мене і зараз всіма дорогами по селу порозбігалиси, то я вже не боюси, а хоть дзвоніть на ґвалт в дзвони, то я також не боюси, хоть ні тєгніть всіма дорогами по грудді та закопайте розтрєсені кісточки по нечистих місцях селом, то вже я легшу муку буду мати, як тепер. Цеє? гріх я вже двигати не годна... Маріє, душуси, підопри голову, най докінчу сповідь, чи пече ца голова, як смола в руки.

Жінки мовчали. Від цієї тиші оглух би навіки дзвін.

— А зайшло з цього. Як прийшли до села вже по війні, то повісили чоловічого брата, що десь був довго на Україні. Ми його відрубали з чоловіком, та привезли в рантухах додому, та спорєдили парубка, як паву, але язик не годні були заправити в рот. А мій дурний вхопив ніж та хотів відрубати. Добре, що-м руков сперла, розрубав аж по кістку, а як закривала-м лице його братові червонов платинов та моя кров закровавила платину, то дала-м другу. Ви знаєте, що мій чоловік від похорону замовк, не сказав відтогди ані одного слова, ходив селами та розшукував братніх товаришів з тої війни, а потім тоті товариші

приходили до нас та гостилися. То якісь такі люди, що револьверами грають до данцу, що в кожді кишені мають бомби, що якісь блискучі ножі ховають помежи ребра,— таких ніхто не видів. Кажуть, що нагнали нас з нашої землі, що будем міститися на смерть, а жите наше фурети будем ворогові під ноги, як вошиву сорочку на війні... Та тут і нахвалили, аби спалити двір. Та й підпалили з моїм чоловіком. Та панові нічо, а половина села розсипалася на сажу.

Марта простягнулася і заперла очі, жінки приступили до постелі, обливали водою, та вода спливала з лиця, як з каменя. Марія здоймила з сволюка жовту свічку, і всі шукали сірників, а як засвітили, то поклали до Мартиних рук, і вона ожила.

— Я ще не вмерла, але зараз буду вмирати. Коби вмерло зо мнов і сумліне моє. Це бог добре вчинив, що сумліне не говорить голосно. Найси сховають товариші мого чоловіка з бомбами і револьверами. О, то як сумліне заговорить, то такі слова палючі в кожді жилці, що ті слова скалу розсиплють на дрібен порох. Найстрашніше то слово від сумління. Я тих слів ніколи не знала, ніколи-м, не чула. Відки вони си в мені взели, це лиш бог міг пустити своїми руками у мене. Блискавка по небі не така страшна. То слово, то проклін, який задушить всьо, що на землі жиє...

— Марійко, буду вмирати. Кажі людем, най собі розберуть мій маєток і мого чоловіка. Я їм нічо поповнити не годна, а насподі в скрині є карточка від товариша мого чоловіка. Десь з далеких країв пише, що прийде до нас двоїх уже волних. Там є знак до него. Напиши йому, що такого, як ми наробили, ніхто не здержить на собі, що-м від того повмирили... Тепер давай свічку, я вже не ожію.